

نقش فناوری اطلاعات در مشاوره شغلی و راهنمای شغلی

افشین صندوقدار

معاون مهندسی و نرم افزار مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID¹)

چکیده

در هزاره سوم بکارگیری تکنولوژی برای توسعه اقتصاد، دستیابی به علوم و فنون جدید، آموزش، توسعه اجتماعی، امری اجتناب ناپذیر است. به واسطه دستیابی به تکنولوژی نوین داشتن اطلاعات و برقراری ارتباطات نیز ضروری و نفی در آن انکار ناپذیر است.

در این مقاله نگارنده سعی بر آن دارد صرف نظر از کاربرد فناوری اطلاعات در توسعه اقتصادی و اشتغال که خود بحث مفصل و خارج از موضوع تعیین شده است در نگاهی تخصصی به چگونگی بکارگیری از این علم در ارائه خدمات مشاوره‌ای، تسهیل در راهنمای انتخاب شغل متناسب با علایق افراد پردازد.

تأسیس مراکز مشاوره شغلی و ارائه خدمات مشاوره‌ای از جمله موضوعات روز در کشورهای توسعه یافته است. با روند رو به رشد فناوری اطلاعات میدان فعالیت متخصصان و صاحبان کسب و کار محدود به حوزه و حرفه خاصی نبوده و بر خلاف نظر برخی از نظریه پردازان مبنی بر جایگزینی تکنولوژی به جای نیروی انسان، جذب نیروهای کارآمد و متخصص، مطابق با نیازهای بازار کار از مهمترین اهداف صاحبان صنعت و سرمایه گذاران صنعت می باشد.

از اینرو در کشورهای توسعه یافته ضمن جامعیت و عمومیت بخشیدن به تکنولوژی فناوری اطلاعات و ارتباطات، سعی در بکارگیری این علم از دو منظر نموده اند.

• رویکرد اول: نگاه کاربران یا مراجعان جهت مشاوره و یا یافتن موقعیت شغلی مناسب

• رویکرد دوم: دیدگاه صاحبان سرمایه و صنعت، جذب نیروهای متخصص و کارآمد متناسب با نیازهای سازمانی

این مقاله حاصل یک تحقیق با رویکرد تحلیلی است و سعی بر آن دارد تا با ارائه راهکارهای گوناگون به بررسی I.T. در ایران و کاربرد آن در راهنمای شغلی و مشاوره شغلی و در نهایت راهکارهای لازم جهت بستر سازی و تجهیز امکانات برای توسعه و مراکز خدماتی مشاوره شغلی نماید.

کلیدواژه: فناوری اطلاعات، مشاوره شغلی، راهنمای شغلی، MIS²

¹ Scientific Information Database

² Management Information System

فرانک پارسونز^۳ منسوب به پدر نهضت راهنمای شغلی (ERA) در آمریکا می‌باشد. نظریه پارسونز که در سال ۱۹۰۷ با اعتقاد به این موضوع که اشتغال ضرورت فردی و اجتماعی است در مرکز راهنمای شغلی در Boston فعالیت خود را آغاز نمود. به اعتقاد این دانشمند برای انتخاب شغل مناسب، توانائی و ویژگیهای روحی فردی نقش بسازی در تعیین شغل و دوام شغلی داشته و باید با شغل انتخاب شده منطبق باشد. از اینرو سه ویژگی را برای نظریه خود در نظر گرفته و مطرح می‌سازد.

۱. مشاور باید مراجع را در تجزیه و تحلیل توانائیها، رغبتها و خلق و خوی خود یاری دهد. این امر می‌بایست با تشویق مراجعه کننده به مطالعه دقیق پیرامون شغل پیشنهادی و بالا بردن آگاهی مرجع در حاشیه موضوع مورد شور با مثال‌های از اشخاص و یا موفقیت‌های کسب شده انجام پذیرد.

۲. مشاور باید مراجع را با خصوصیات مشاغل، تهدیدها و فرصتهای شغلی آشنا سازد. بهترین الگوی پیشنهادی پارسونز تشویق مراجع به بازدید از مراکز صنعتی، سازمانها و یا مؤسسات موجود بوده و کسب اطلاعات بطور مستقیم از صاحبان کسب و کار می‌باشد.

۳. مشاور و مراجع به مقایسه و انطباق منطقی خصوصیات شخصی با ویژگیهای شغلی می‌پردازند و با توجه به در نظر گرفتن شرایط طرفین بهترین گزینه را انتخاب می‌نمایند.

با عنایت به اینکه فناوری اطلاعات دروازه عبور از جهان سوم و مسیر ورود به کشورهای صنعتی و توسعه یافته است ضروریست به کمک سیستم‌های اطلاعات مدیریتی (MIS) با در نظر گرفتن تعاریف نظری مشاوره شغلی و راهنمای شغلی و تفاوت ما بین آنها و به کمک تکنولوژی فناوری اطلاعات و تلفیق آن اقدام به ارائه خدمات به جامعه نمود. لذا نگارنده در چند سطر تعاریف آکادمیک راهنمای شغلی، مشاوره شغلی و تفاوت مابین آن را مطرح و سپس به ارائه موضوع اصلی خواهد پرداخت.

مشاوره جریانی فعال و پویا بین مراجع و مشاور است و در مفهوم عام همکاری کردن و رأی و نظر دیگری را در انجام کاری خواستن است و با تجزیه و تحلیل مشکل، مبادرت به یافتن راه حل مناسب است.

راهنمایی کمک به فرد است تا بتواند فرصت‌ها و تهدیدهای شغلی و شخصی را آگاهانه تشخیص دهد و از موقعیت و تجربیات کسب شده در بررسی‌های خود پیرامون موضوع انتخابی بیشترین استفاده و بهره ممکن را ببرد.

حال با تعاریف فوق می توان تفاوت راهنمای شغلی با مشاوره شغلی را چنین مطرح نمود. راهنمای شغلی مفهوم کلی و جامع تری دارد بگونه ای که تمامی برنامه ها و فعالیت ها را برای کمک به فرد در برداشته در حالیکه مشاوره شغلی بخشی از تکنیک های راهنمای شغلی است.

فناوری اطلاعات (I.T) Information Technology

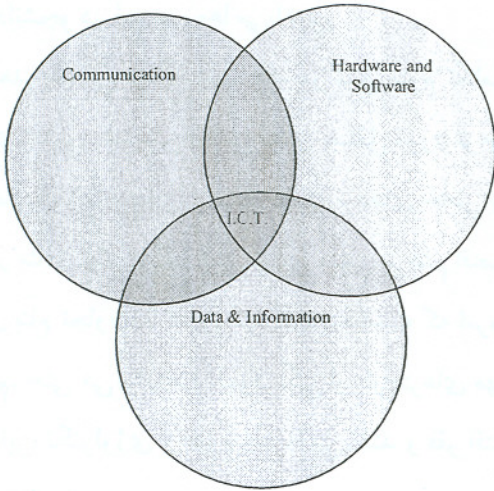
می توان فناوری اطلاعات را مجموعه ای از سخت افزار، نرم افزار و مغز افزار تعریف نمود که عمده وظیفه آن پردازش های لازم بر روی داده های تحقیقاتی، کنترلی، عملیاتی و مدیریتی می باشد. لازم است ویژگی های منحصر بفرد دقت، سرعت و کنترل جریان داده ها را نیز به آن اضافه نمود. کنترل های جریان اطلاعاتی و مدیریت های موضعی و کلان، تجزیه تحلیل و بررسی سخت افزار و نرم افزار از دیگر مشخصه های این علم می باشد.

از اینرو فرایند اطلاعات را نیز می توان شامل ارتباطات، توزیع و دستیابی به اطلاعات دانست. وجود بانک های اطلاعاتی رابطه ای⁴ و سیستم های مدیریت اطلاعاتی⁵، دستیابی به اطلاعات کاربران را تسهیل نموده است بگونه ای که کاربران برای دستیابی به آخرین اطلاعات خود از طریق رایانه های شخصی خود در منازل و محل کار ب راحتی از طریق Internet, Extranet و یا شبکه های خصوصی Intranet به اطلاعات مورد نظر خود دست یافته و از آن بهره برداری می نمایند. رشد تکامل فناوری ارتباطات و اطلاعات (ICT)⁶ را می توان با الگوی زیر بیان نمود و در نهایت با تلفیق الگوهای پیشنهادی دیگر مدل های جدیدی را از جمله مدل فناوری اطلاعات در مشاوره شغلی یا راهنمای شغلی طراحی و پیشنهاد نمود.

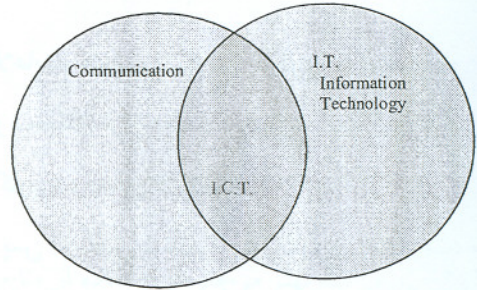
⁴ RDBMS (Relational Database Management System)

⁵ IMS (Information Management System)

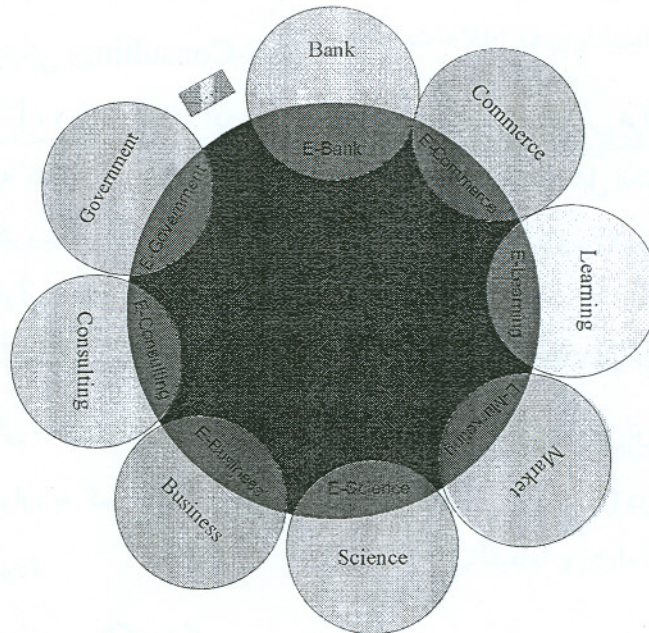
⁶ Information and Communication Technology (ICT)

نسل اول

نسل دوم

نسل سوم

رشد علمی کشورها در عرصه دانش نیز به تبعیت از علوم دیگر و تلفیق با سایر علوم از جمله فناوری اطلاعات دستخوش تغییر و تحولات قابل ملاحظه‌ای بوده است به نحوی که در اکثر دانشگاه‌ها شاهد آموزش‌های آدامیک میان رشته‌ای^۷ و جذب دانشجو در این دوره‌ها می‌باشیم.

شواهد حاکی از آن است که در نسل سوم تکامل فناوری اطلاعات، همانطور که در الگوی بالا ملاحظه می‌گردد، رشته‌های علمی که پیش از این بطور مستقل مورد توجه دانشمندان و محققان قرار داشت امروز به کمک فناوری اطلاعات نوید بخش علوم جدیدی هستند که کاربردهای خاص و بیشتر مواقع کاربرد واحدی دارند.

بطور مثال تجارت که پیش از این مبتنی بر علم اقتصاد بوده است پس از تلفیق با تکنولوژی فناوری اطلاعات، مبداء علم جدیدی بنام تجارت الکترونیکی گردیده است که امروز شاهد روند رو به رشد اقتصادی کشورهای دست یافته به این علم می‌باشیم. حتی می‌توان ادعا نمود یکی از پارامترهای مهم فاصله اقتصادی میان کشورهای منطقه، بهره‌وری کشورهای توسعه یافته به این تکنولوژی و علوم جدید می‌باشند و فقر اقتصادی سایر کشورها بدلیل بی‌توجهی به کاربرد فناوری اطلاعات در اقتصاد جهانی است.

مراکز مشاوره و راهنمای الکترونیکی (E-Consulting)

بدنبال پیشرفت روزافزون I.T، و کاربردهای آن در تمامی حوزه‌های علمی، تأسیس مراکز مشاوره‌ای الکترونیکی در جهت ارائه خدمات مشاوره‌ای به کاربران امری ضروری و عدم وجود آن تا حدی غیر قابل انکار می‌باشد. مراکز مشاوره و راهنمای الکترونیکی E-Consulting جامعه اطلاعاتی گسترده‌ای را در بر دارد. این مراکز می‌تواند در بخش‌های مختلفی کارآمد و کارآیی داشته باشد.

- مراکز مشاوره شغلی و راهنمای شغلی الکترونیکی (E-Occupation Consulting)

- مراکز مشاوره‌ای پزشکی الکترونیکی (از روش Teleconference به راحتی می‌توان از راه دور مشاوره پزشکی و حتی در برخی از موارد به کمک تجهیزات پزشکی (Medicine Robotic) در عملیات‌های جراحی شرکت و بیماران را درمان نمود)

- مراکز مشاوره‌ای فنی و مهندسی الکترونیکی

- مراکز مشاوره‌ای امور تربیتی الکترونیکی

⁷ Interdisciplinary

- مراکز مشاوره‌ای آموزشی الکترونیکی
- مراکز مشاوره قضائی الکترونیکی
- سایر مراکز مشاوره‌ای دیگر ...

اهداف مراکز مشاوره شغلی و راهنمای شغلی

۱. هدایت هر چه بهتر مرجع در استفاده از منابع اطلاعاتی
۲. انجام فعالیت‌ها به منظور فراهم نمودن خدمات موثر
۳. بروز رسانی و به هنگام سازی داده‌های بانک اطلاعاتی
۴. حفظ در امنیت و امانت‌داری در اطلاعات منابع موجود
۵. بهره‌گیری از دانش مشاوران متخصص و مجرب در ارائه خدمات مشاوره‌ای متناسب با موضوعات و مشکلات
۶. تسریع در ارائه اطلاعات به مرجع
۷. کاهش هزینه‌های اطلاع‌رسانی و یا گردآوری اطلاعات مورد نیاز با ایجاد بانک اطلاعاتی متمرکز
۸. نظارت، کنترل و ساماندهی در ارتباطات
۹. استخراج اطلاعات آماری و تحقیقاتی
۱۰. برنامه‌ریزی و ارائه راهکارها و الگوهای مناسب به مسئولان
۱۱. زمانبندی اقدامات اجرایی مطابق با برنامه چشم‌انداز کشور

مزایای مراکز مشاوره‌ای و راهنمای شغلی الکترونیکی

۱. صرفه‌جویی در هزینه و زمان از منظر مرجع و مشاور
۲. بهره‌وری از منابع بانک اطلاعاتی جامع هوشمند
۳. بهره‌گیری از تجربیات مشاوران مجرب برای راهنمایی مرجع و دریافت مشاوره‌های لازم به روش الکترونیکی و بدون مراجعه حضوری
۴. به واسطه وجود Metadataی هوشمند، گرایش و سمت‌گیری به تصمیم‌های عقلانی بیشتر می‌شود.
۵. قدرت شناخت مرجع به لحاظ توانمندیهای شخصی و انتظارات شغلی بیشتر می‌گردد.
۶. فراهم ساختن فرصت‌های شغلی مناسب برای مراجع و صاحبان سرمایه و کسب و کار
۷. بالا بردن دانش شهروندان و آشنا ساختن با محدودیت‌ها، رفع موانع، ضوابط و مقررات دست و پاگیر برخی از سازمانها

ابزار و تجهیزات مورد نیاز برای طراحی مراکز مشاوره شغلی و راهنمای شغلی الکترونیکی

۱. طراحی کارگاه‌های بصورت Portal و Vortal برای ارائه خدمات مشاوره‌ای
۲. طراحی و پیاده‌سازی بانک اطلاعاتی رابطه‌ای برای درج اطلاعات (مراجع و صاحبان سرمایه و کسب و کار)
۳. جذب مشاوران مجرب و متخصص، متناسب با نیازهای شغلی سازمان

نتیجه‌گیری

با توجه به رشد جمعیت و افزایش نرخ بیکاری در جامعه، یافتن شغلی مناسب و تأمین حداقل انتظارات خانواده، از مهمترین دغدغه‌های قشر جوانان محسوب می‌گردد. بنحوی که گاهاً بواسطه عدم انتخاب شغل مناسب و یا عدم آشنائی و

ستاد کار آفرینی شهر تهران

Division of SID

جشنواره راهنمایی و مشاوره شغلی

واحد الزهراء (س)

آگاهی از شغل انتخابی، و همچنین عدم علاقه به پیشه و حرفه فعلی پس از مدت زمان کوتاهی اقدام به ترک کار و به خیل بیکاران جامعه افزوده خواهند شد و مشکلاتی را برای خود، خانواده و صاحبان مشاغل ایجاد می نماید.

وجود مراکز مشاوره ای شغلی و راهنمای شغلی الکترونیکی، ضمن کاهش هزینه ها و صرفه جوئی در زمان برای یافتن موقعیت شغلی مناسب برای شهروندان و صاحبان مشاغل، امکان جذب و بکارگیری نیروی انسانی متخصص و آشنا به امور مورد نیاز سازمانها و مراکز را فراهم نموده و در راستای اهداف سازمان مبنی بر هدایت سازمان مبتنی بر شایسته سالاری فعالیت می نماید. از طرف دیگر مرجع نیز مطابق با توانمندی، علاقه و تخصص، موقعیت مناسب شغلی را شناسائی و مشغول

به فعالیت می گردد.

منابع:

۱. دکتر محمدعرب یزدی، فرصت‌های نوین شغلی در عصر پیشرفتهای فناوری اطلاعات، ۱۳۸۰
۲. سیده بهنوش محدث خالصی، نقش فناوری اطلاعات I.T، همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال، ۱۳۸۰
۳. دکتر عبدا... شفیع آبادی و لیلا بیات مختاری، مقدمات راهنمایی و مشاوره (مفاهیم کاربردی)، فایل PowerPoint
4. Laudon K.C., Laudon J.P., Management Information Systems, 2005
5. <http://www.myfuture.edu.au/services>
6. <http://www.payscale.com/research/us>
7. Information Technology (IT) Consultant, <http://www.payscale.com>